

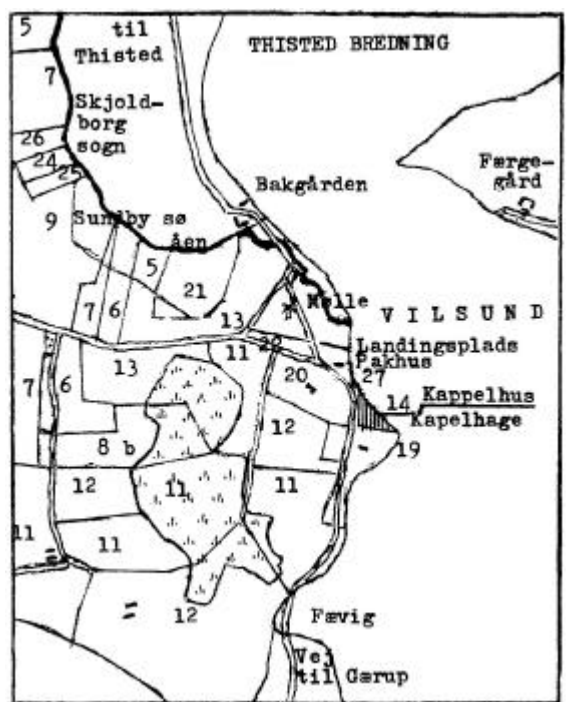
# To forsvundne kapeller

AF TORSTEN BALLE

## 1. Kapellet ved Vilsund.

I en artikel om kapeller og kors i årbog 1973 er også nævnet et kapel ved Vilsund og et hus, Kappelhus, nær ved Vilsund mølle. Fra de andre kapellers historie ved vi, at flere af dem har ligget ganske nær en ejendom, der hed Kappelhus eller Kappelgård, og det har kapellet ved Vilsund vel også gjort. Men hvor lå Kappelhus ved Vilsund? På kort ca. 1790<sup>1)</sup> er flere Kappelhuse aftegnet, men ikke det ved Vilsund. Det nævnes mange gange i Stagstrup kirkebog, men dér står der ikke noget om, hvor det lå. I en jordebog over Irup gods 1745 får vi at vide, at Kappelhus havde et hartkorn på 0-1-3-2 og i matriklen 1688 må det så være hus nr. 1 af Sundby. Det skulle gøre det muligt at finde stedet på et nyere matrikelkort, for i en hartkornsekstrakt<sup>2)</sup> er både det gamle hartkorn fra 1688 og det nye, der kom til at gælde fra 1844, opført for hver ejendom sammen med det nye matrikelnummer.

I hartkornsekstrakten for Sundby by er der netop et hus, hvis gamle hartkorn var 0-1-3-2. Det fik i den nye matrikel nr. 14. På kortet nedenfor, der er tegnet efter et formindsket matrikelkort i matrikelsarkivet med tilføjelse af nogle navne fra kortet ca. 1790 og fra nyere målebordsblade, ligger matr. nr. 14 nordligst på det lille næs, der rager ud i sundet, og som på målebordsblade<sup>3)</sup> kaldes Kapelhage. Her lå altså Kappelhus, men på kortet er der ikke tegnet noget hus på matr. nr. 14. Derimod ligger der et hus på matr. nr. 19, og hartkornsekstrakten oplyser, at de to matrikelnumre var lagt sammen.



Kapellet har da nok ligget derude på næsset, lige syd for matr. nr. 27, der i hartkornsekstrakten kaldes en

landingsplads. Der ligger der et hus, som på kortet ca. 1790 kaldes et pakhus. Det ligger lige syd for åens udløb, og her var altså overfartsstedet til Mors, hvor færgerne hørte hjemme ved Vilsund Færgesø. Lidt længere mod nord står Vilsund mølle, som var en vindmølle, der havde afløst den gamle vandmølle, Sundmølle. Åen, der havde drevet vandmøllen, løb endnu ved den tid, kortet blev til, langs med stranden næsten ned til landingspladsen. Norden for åen lå Bakgården dér, hvor hotel Vilsund Strand nu ligger. Den kaldes i ældre tid *Sundsgård* og hørte til Skjoldborg sogn.

Da kapellet altså sikkert har ligget meget nær færgestedet, hvor veje fra syd, vest og nord mødtes, må det have været et *vejkapel*.

## Et kapel i Heltborg.

I Heltborg by nævner matriklen 1688 en gård, der hedder Cappel. Den har nr. 3 og hørte under Lund gods på Mors. Fæsteren hed Niels Andersen, og hartkornet var 4-0-3-2, men før 6 td. I matriklen 1664 er der kun én gård i Heltborg, der hører under Lund Gods, og den har netop 6 td. hartkorn. Fæsteren, Christen Jensen, svarede 6 td. byg i landgilde og 1 rdl. gæsteri, hvad der tyder på, at gården havde en særstilling. Det må være den samme gård, der 1688 kaldes Cappel.

Senere kom gården til at høre under Tandrup. En jordebog over Tandrup og Kovstrup gods 1759 nævner under Heltborg matr. nr. 3, Knud Pedersen i Cappel, hartkorn 4-0-3-2.

Traps Danmark, der ellers har mange gamle gårdnavne, der ikke er i brug mere, kender ikke navnet Kappel fra Heltborg, og gårdens senere og tidligere skæbne er endnu ukendt, men navnet er sikkert nok og tyder på, at der også har været et kapel i Heltborg. Det har sandsynligvis også været et vejkapel, da landevejen fra Thisted til Oddesund også i gammel tid gik gennem Heltborg<sup>4)</sup>, og det udfylder en tom plads i den række af vejkapeller, der strakte sig ned gennem Ty til Oddesund<sup>5)</sup>.

NOTE: TBA = Kopi i Thisted byhistoriske arkiv.

(Kilde: Historisk Årbog for Thy, Mors og V. Hanherred 1977, side 109-111).

<sup>1)</sup> Forarbejde til Videnskabernes Selskabs Kort, TBA.

<sup>2)</sup> Hartkornsekstrakt ca. 1820, TBA.

<sup>3)</sup> Målebordsblad 1:20.000.

<sup>4)</sup> Se årbog 1948.

<sup>5)</sup> Se årbog 1973.